

проф. д-р ЧАВДАР НИКОЛОВ

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“, Благоевград

НЯМА ИЗГЛЕДИ СРЕДНОСРОЧНО СВЕТЪТ ДА СТАНЕ МНОГОПОЛЮСЕН

THERE ARE NO PERSPECTIVES IN MID TERM THE WORLD TO BECOME MULTIPOLAR

Prof. Dr. CHAVDAR NIKOLOV

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI", Blagoevgrad

Abstract: The paper reviews the present economic, demographic and political state of the major center of powers in the present World. Through a comparative analysis of some basic economic indicators such as the GDP parity, conclusions are being drawn for mid term development of the World's most significant economic regions. The geopolitical roles of USA, China, EU-27, Japan and Russia are being discussed. A question is raised over the reasonable behavior of Bulgaria and the rest of Russia neighboring countries.

Key words: comparative economic analysis, GDP parity, multipolarity.

Европейският съюз е ядро на един от трите основни икономически центъра в света. На долупосочените три глобални стопански региона през 2007 г. се пада 74,4% от световния паритетен брутен продукт, в тях живее 46,4% от населението на света.¹

В Северна Америка (САЩ, Канада, Мексико) населението е 440 млн души (6,7% от световното), там се произвежда 25% от световния БВП.

Азиатско Тихоокеанския регион има население от 2 022 млн души (30,6% от това в света), неговият дял в световния паритетен БВП възлиза на 24,6%.

В Европа живеят 599 милиона души (9,1% от населението на света), регионът участва с 24,8% световния паритетен БВП.

Вижда се, че независимо от очертаното равновесие в икономическия капацитет между трите центъра, е налице съществен дисонанс в тяхната населеност, обуславящ от своя страна сериозни разлики в благосъстоятелно

отношение. Изхождайки от показаните по-горе числа, стандартът на живот в Северна Америка е 4,66 пъти по-висок от този в Азиатско Тихоокеанския регион. Съпоставката между Евросъюза и Азиатско Тихоокеанския център показва отстояние от 3,41 пъти в наша полза. В същото време ЕС отстъпва на Северна Америка по равнището на БВП на глава от населението 1,37 пъти.

Сравненията по региони имат своята стойност, но за нас, като граждани на Европейския съюз по-голямо значение естествено имат съпоставките между самите ядра на световните икономически центрове – ЕС-27, САЩ и двата източни колоса - Япония и Китай.

В ЕС-27 населението е 491 млн души (7,4% от населението на света), а дялът на интеграционната общност в световния паритетен БВП през 2007 г. е 22,2%.

Населението на САЩ през въпросната година е 302 милиона човека (4,6% от това в света), паритетния БВП на страната възлиза на 21,1% от световния.

Японското население е 128 милиона души (1,9 % от световното), а паритетният БВП на Япония заема дял от 6,5% от този на света.

¹ Изчисленията в статията са направени на базата на статистиката на Световната банка Вж. www.worldbank.org, research&data, World Development Indicators database, Gross national income per capita 2007 PPP, Population 2007.

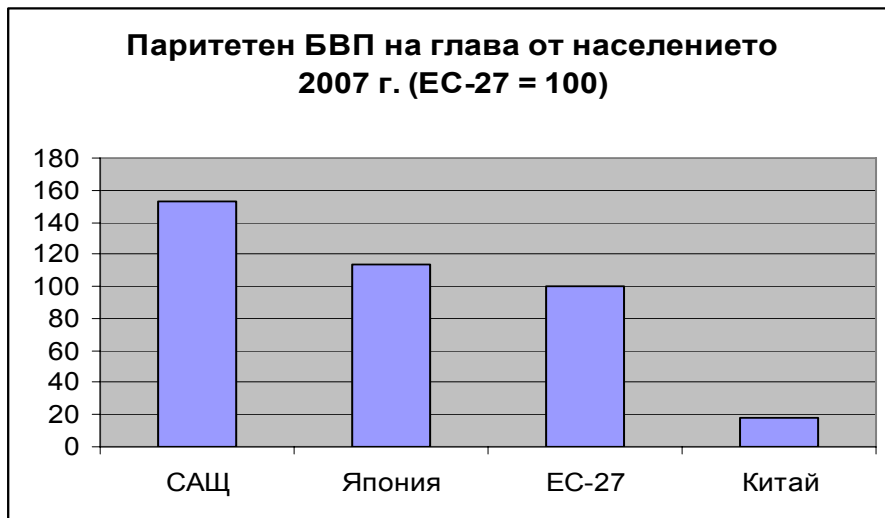
Китай има население от 1 320 милиона човека (20% хората в света) и разполага с паритетен БВП равностоен на 10,8% от световния.

Тези числа, по същия начин, както и приведените в началото на текста, говорят за съществени разминавания в жизнения стандарт на съответните държави. Ако приемем евросъюзния показател за база, то американският го надвишава 1,53 пъти, а японският 1,14

пъти. В същото време китайският показател за благосъстояние изостава от този на ЕС-27 5,6 пъти.

Погледнати в друг ракурс данните за паритетния БВП на глава от населението през 2007 година показват, че благосъстоянието в ЕС -27 се равнява на 65,4% от това в Щатите и на 87,7% от японското. А спрямо Евросъюза китайското жизнено равнище е възлиза на 18%. (Вж. Графика №1)

Графика №1

Присъствието на дадена икономика в световната икономика илюстрира потенциалните възможности за изпълняване на геостратегическата роля на т.нар. глобален играч. Този постулат обаче съвсем не се явява абсолютно еднозначен и така не е лишен от значителна доза условност. Той се явява един вид необходимото, но не и достатъчно условие.

Логично, с дял от 6,5% от световния паритетен БВП, Япония отпада от кръга на потенциални кандидати за глобален актьор.

Съединените щати понастоящем са естественният световен лидер с 21,1 процентен дял от паритетния световен БВП и същевременно с отстояние от 1,34

пъти от следващото благосъстоятелно ядро - Япония.

Китай средносрочно дава настоятелна заявка да се превърне глобален икономически и геополитически полюс и 10,8 % от световния БВП по паритети са непренебрежима основа за подобни намерения. Проблемите тук идват от пропастта разделяща китайския жизнен стандарт от американския. Разликата в контекста е 8,5 пъти. А в един отворен и универсализиращ се свят би било по-обосновано да се предположи, че усилията на китайското общество в обозримо бъдеще ще се съсредоточат върху конкретния въпрос за подобряване условията на живот в страната и така ресурсно обусловено по-

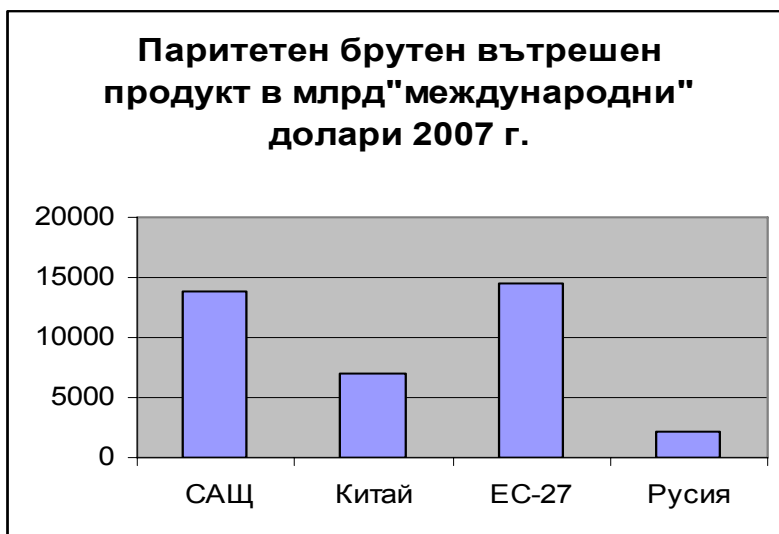
малко внимание ще може да бъде отделяно на по-“абстрактните” задачи като осигуряване на световно влияние, опити за налагане на доминация навън и пр. Последните, впрочем, са доста неприсъщи за китайската държавност с оглед практически цялата ѝ досегашна история, с незначителни изключения като китайско-вьетнамската война от втората половина на миналия век, например.

Макар Евросъюзът да заема първа позиция с 22,2% в световния паритетен БВП, глобалната му роля средносрочно ще остане твърде ограничена. Липсата на политическо единство и на единна държавност са два от аргументите в контекста. Към тях следва да се прибави и обстоятелството, че ЕС не е единна и затова не се явява значима военна сила. Атлантическото партньорство като че ли налага на Евросъюза една доста неелементарна геостратегическа и геоикономическа схема насочена най-вероятно към формирането на “атлантически запад”. Съзнателното възприемане на такъв подход дългосрочно би довел до образуването на нов световен (държавно

полицентричен) икономически регион около “вътрешното езеро” – Атлантическия океан, център съсредоточаващ в себе си прогнозно поне 50% от световния икономически потенциал и около 20% от световното население. Тази насока на мислене е подкрепена от общите цивилизационни исторически корени на Западна Европа и САЩ, както и от осъщественото вече разширение на Евросъюза.

Българските реалии и исторически насложилото се мислене изискват в подобен текст задължително да бъде отделено място на Русия. През 2007 г. в страната живеят 142 милиона човека (2,1% от световното население), които произвеждат 3,2% от паритетния БВП в световен мащаб. С такива показатели Руската федерация, независимо от политически демонстрираните напоследък амбиции, определено не разполага с реален шанс за домогване до позицията на световен геостратегически и икономически полюс, както и до ролята на равноправен геостратегически играч. (Вж. Графика № 2)

Графика № 2

Разликата по паритетен БВП на глава от населението между Русия и САЩ е 3 пъти. Демократизацията и културно-комуникационната интеграция в световната общност на Руската федерация, колкото и противоречиви, непоследователни и проблематично оспорвани да са те понастоящем, обуславят обективната невъзможност за повторение на сталинско-брежневския модел на форсирано изграждане на въоръжените сили на страната за сметка на задържането на жизнения стандарт в нея на изключително ниско ниво.

Точно по визирания начин тогавашният Съветски съюз се превърна, разбира се, за ограничен исторически период, в едната от двете глобални военни сили и съответно в световен геополитически полюс. Такова развитие днес изглежда още повече невероятно, защото бе постигнато включително за сметка на идеологическо противопоставяне, базирано от едната си страна на идеология с вече исторически доказана алтернативна несъстоятелност. Въпросното мнение е категорично по отношение на генералната, така да се каже, линия на бъдещето на Русия. Отстъпления и криволичения обаче съвсем не са изключени, поне в частност заради факта, че за руската история съвсем не могат да бъдат валидни констатации подобни на направените по-горе за китайската.

Разумният път на Русия в перспектива е във все по-тясната ѝ интеграция със Запада. Отделен и изключително сложен въпрос тук е доколко двете страни осъзнават неизбежността на партньорския избор и рисковете за икономиката и мира, които би донесъл всеки друг.

Казаното тук касае с особена острота съседните на Русия държави, особено по-малките, сред които се нарежда и България.

Защото по изминатия от нас път на разсъждения и с приведената аргументация могат непосредствено да се дефинират рамките и задачите на българска политика по отношение на Руската федерация. Това логично следва да бъде политика, съставна на евроатлантическата и на тази на ЕС, следователно основаваща се на фундаменталните западните ценности и идеали. Но това трябва да бъде също политика на търсен, настоятелен и непрестанен диалог с Руската федерация, на перманентни, приемствени, последователно градивни, официално преговорни и неформални контакти. На България най-малко ѝ подхожда демонстративното дистанциране от разговорите с Русия, както и криенето при неизбежното текущо възникване на проблеми зад гърба на по-големите държави – съюзници по НАТО.